

دانشگاه تهران

۱۳۷۸ / ۱ / ۲۰

دانشکده علوم اداری و مدیریت بازرگان

تحقیقی پیرامون

" نارسائی های برنامه ریزی آموزشی در نظام متوسطه ایران "

پایان نامه فوق لیسانس

استاد راهنما:

جناب آقای دکتر حسن میرزائی

تهیه و تنظیم از:

ابوالفضل سهرابی

تاریخ اسفند ۶۲

۲۶۶۹۶

دانشگاه تهران

دانشکده علوم اداری و مدیریت بازرگانی

تحقیقی پیرامون

"نارسائی های برنامه ریزی آموزشی در نظام متوسطه ایران"

پایان نامه فوق لیسانس

استاد راهنما: جناب آقای دکتر حسن میرزائی

استادان مشاور:

جناب آقای دکتر پاک - جناب آقای فریودی

تهیه و تنظیم از: ابوالفضل سهرابی

دانشجوی فوق لیسانس رشته علوم اداری

دانشکده علوم اداری و مدیریت بازرگانی

تاریخ ۱۳۶۲

3403 / ۲

۲۶۶۹۶

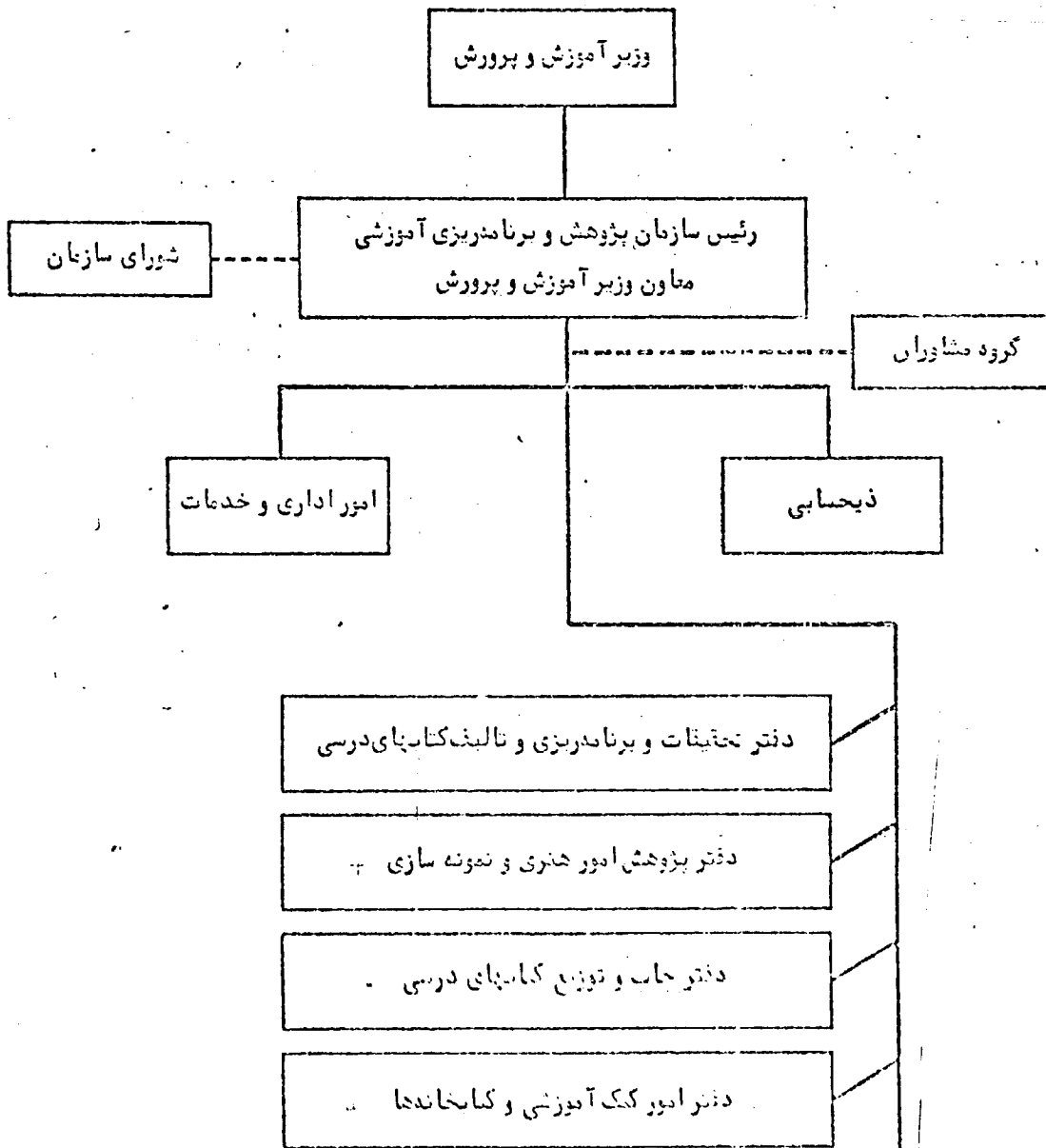
(ب)

دولت جمهوری اسلامی ایران

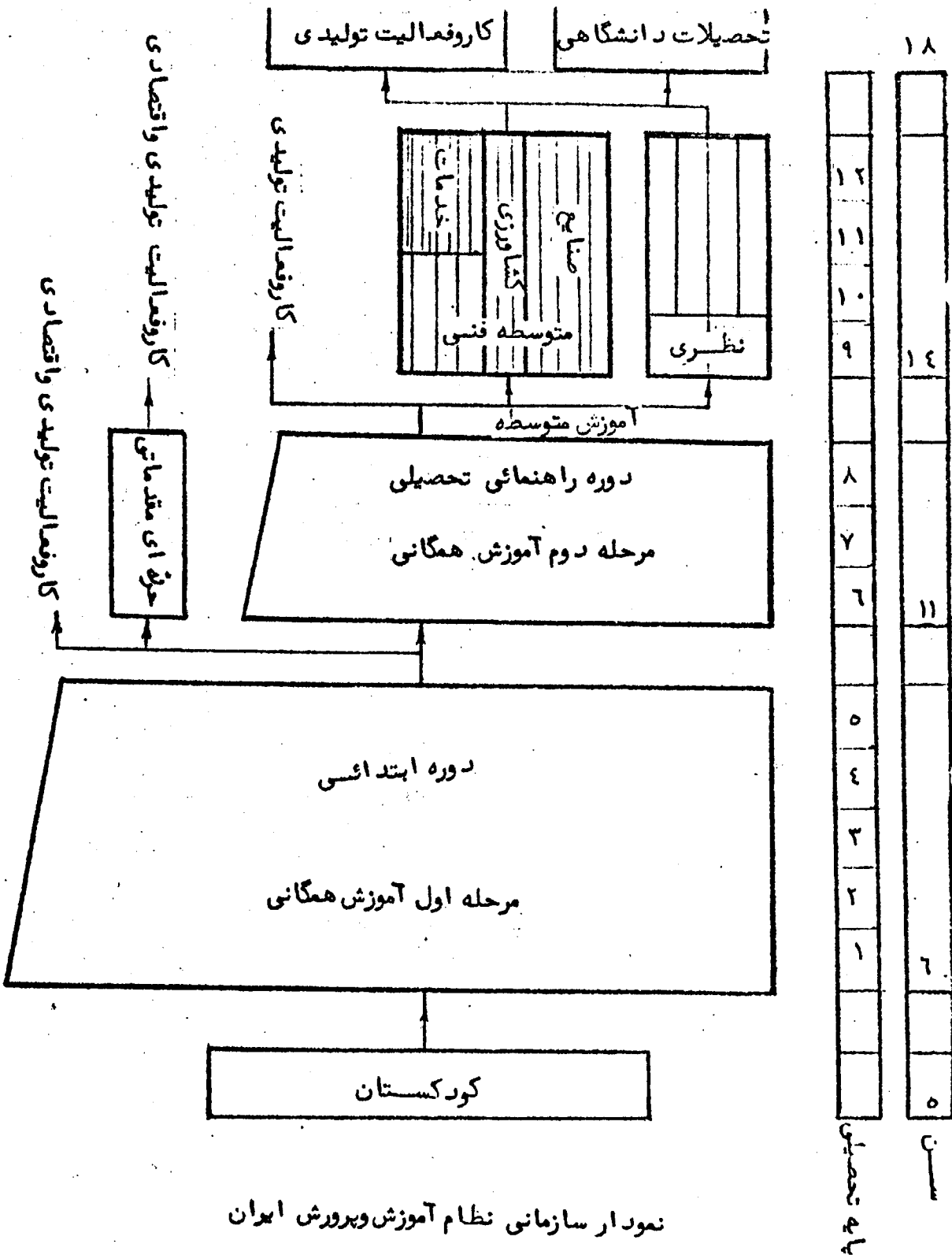
وزارت آموزش و پرورش

نمودار تشکیلات

سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی
معاونت وزارت آموزش و پرورش

(ج)

نمودار سازمانی نظام آموزش و پرورش ایران

پایه تحصیلی

کلاس

(د)

بنام قادرمتعال

در تاریخ ۱۳۵۸/۱۲/۱۹ موضوع رساله اینجانب تحت عنوان " پژوهشی پیرامون مدیریت نظام آموزشی اسلام و مقایسه آن با نظام آموزشی ایران (درعصر حاضر)" به تصویب کمیته پائین نام رسیده و آقای دکتر میرزائی بعنوان استاد راهنما و آقایان دکتر پاک و دکتر شجاعی بعنوان اعضاء هیئات رسیدگی به آن معین گردیدند.

از آنجاکه موضوع در ارتباط با نظام آموزشی اسلام بود لازم گردید یکی از اساتید آشنا به علوم اسلامی را بعنوان استاد مشاور انتخاب نمایم، علیهذا با آقای دکتر احمد احمدی ملاقاتی صورت گرفت و ایشان در این رابطه قبول زحمت فرمودند و از طرف دانشکده دعوتنامه‌ای جهت ایشان انشاء و صادر گردید، لکن با پیش آمدن انقلاب فرهنگی و اثری که برداشته‌ها بر آنها دو عضو هیئت ایشان در ستاد انقلاب فرهنگی ارتباط دیگری حاصل نگردید.

در تاریخ ۱۳۶۱/ ۱۲/۲۵ پس از برگزاری امتحان عمومی بدلائلی موضوع پایان نامه به "پژوهشی پیرامون نارسائی های برنامه ریزی آموزشی در نظام آموزش متوسطه ایران" تغییر یافت که آقای دکتر میرزائی همچنان بعنوان استاد راهنما و آقایان دکتر پاک و فرمودی اعضاء رسیدگی منظور گردیدند.

(ه)

درمدتی نسبتاً " طولانی که مشغول تدوین این پایان نامه بوده‌ام باجناب آقای دکتر میرزائی در ارتباط بوده و گرچه اینجانب با تحمل زحمات فراوان و مسافرت‌های مکرر مشکلات بسیاری را پشت سر نهاده‌ام، ایشان نیز با بذل توجه و راهنمایی‌های بیدریغ موجب کمال امتنان و سپاسگزاری بوده‌اند و میباشند زیرا با وجود گرفتاری‌های فراوان رساله حاضر را دقیقاً " مورد توجه و بررسی قرار داده و عنداللزوم تذکرات بجائی داده‌اند . تا اینکه سرانجام روز ۱۳۶۲/۱۲/۸ را بعنوان جلسه دفاعیه منظور فرمودند.

نیز از آقای فرمودی بسیار متشکرم که ایشان نیز ساعاتی از وقت خویش را در اختیار اینجانب قرار داده و در مورد لازم از نظراتشان بهره‌هایی حاصل شده است . امید است چنین تحقیقاتی بتواند زمینه‌ای باشد برای تحقیقات بعدی و رواج روح تحقیق در کشور ما ایران .

اسفند ۱۳۶۲ - ابوالفضل سهرابی

(و)

فهرست مندرجات

صفحه	عنوان
	فصل اول : طرح تحقیق
۱	هدف کلی و آرمانی تحقیق
۸	موضوع تحقیق و قلمرو آن
۹	مفاهیم و اصطلاحات
۱۳	تبیین مشکل
۳۱	فرضیات
۳۵	روش تحقیق
۳۶	روشهای جمع آوری اطلاعات
۳۹	محدودیت های تحقیق
۴۰	موانع تحقیق
۴۲	خلاصه ای از سایر فصول
	فصل دوم : تاریخچه برنامه ریزی آموزشی
۵۲	تاریخچه برنامه ریزی آموزشی در جهان
	تاریخچه برنامه ریزی آموزشی در ایران
۶۱	در ایران باستان
۶۲	از صدر اسلام تا ۲۵۰ قمری
۶۲	از ۲۵۰ تا ۶۵۶ قمری
۶۳	از ۶۵۶ تا ۹۰۷ قمری
۶۴	از ۹۰۷ تا ۱۱۴۸ قمری
۶۵	از ۱۱۴۸ قمری تا ۱۲۶۸ (تا سیس دارالفنون)

(ز)

صفحه	عنوان
۶۵	از ۱۲۶۸ تا زمان حاضر
۷۷	تشکیل مرکز تحقیقات ویرنا مهریزی
۷۷	تولد سازمان پژوهش ویرنا مهریزی
۸۴	هدفها و عملکرد ویرنا مهریزی آموزش و پرورش در ویرنا مهریزی
۸۵	هدفها و عملکرد ویرنا مهریزی آموزش و پرورش در ویرنا مهریزی دوم
۸۷	هدفها و عملکرد ویرنا مهریزی آموزش و پرورش در ویرنا مهریزی سوم
۸۹	هدفها و عملکرد ویرنا مهریزی آموزش و پرورش در ویرنا مهریزی چهارم
۹۲	هدفها و عملکرد ویرنا مهریزی آموزش و پرورش در ویرنا مهریزی پنجم
۹۳	ویرنا مهریزی ششم
	فصل سوم
۹۴	بخش اول - ویرنا مهریزی آموزشی
۹۵	ویرنا مهریزی آموزشی چیست؟
۹۶	تعریف ویرنا مهریزی آموزشی
۹۷	ارکان پنجگانه ویرنا مهریزی
۹۸	انواع ویرنا مهریزی آموزشی
۹۸	نظام ویرنا مهریزی آموزشی متمرکز
۱۰۲	نظام ویرنا مهریزی آموزشی غیرمتمرکز
	مبانی علمی ویرنا مهریزی آموزشی :
۱۰۷	مبانی فلسفی
۱۱۳	کاربرد مبانی روانشناسی در ویرنا مهریزی آموزشی

(ح)

صفحه	عنوان
۱۱۵	مبانی فرهنگی و اجتماعی برنامه ریزی آموزشی
۱۱۸	مبانی اقتصادی برنامه ریزی آموزشی
	بخش دوم : آموزش و پرورش
۱۲۳	هدفهای کلی و عمومی آموزش و پرورش
۱۲۵	ساخت نظام آموزش و پرورش در ایران
	فصل چهارم
۱۴۴	جمع آوری اطلاعات در رابطه با فرضیه اهم
۱۴۴	بخش اول : پرسشنامه - اطلاعات حاصل از پرسشنامه
	بخش دوم : مصاحبه ها :
۱۹۸	مصاحبه با مدیرکل دفتر آموزش عمومی وزارت آموزش و پرورش
۲۰۷	مصاحبه با کارشناس برنامه ریزی دفتر آموزش عمومی
	فصل پنجم : طبقه بندی و تجزیه و تحلیل اطلاعات
۲۱۴	مقدمه :
۲۱۷	طبقه بندی و تجزیه و تحلیل اطلاعات در رابطه با جامعه
۲۲۷	طبقه بندی و تجزیه و تحلیل اطلاعات در رابطه با دانش آموز
۲۳۵	طبقه بندی و تجزیه و تحلیل اطلاعات در رابطه با مبانی فلسفی
۲۳۸	طبقه بندی و تجزیه و تحلیل اطلاعات در رابطه با معلم

(ط)

صفحه	عنوان
۲۴۳	طبقه‌بندی و تجزیه و تحلیل اطلاعات در رابطه با کتاب
۲۴۸	گردآوری و تجزیه و تحلیل اطلاعات در رابطه با رشته درسی
۲۵۰	ایرادات
۲۵۱	پیشنهادات
۲۷۱	فهرست منابع و مآخذ

فصل اول - طرح تحقیق :

۱ - هدف کلی و آرمائی تحقیق

۱

سازمان تربیتی ، علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو) کنفرانسی پیرامون مسائل مربوط به گسترش تعلیمات عمومی در سال ۱۳۳۹ شمسی با شرکت دولت های آسیائی عضو سازمان ملل متحد ، در کراچی تشکیل داد . در این کنفرانس مسائل مربوط به توسعه آموزش عمومی با توجه به مسائل اقتصادی ، اجتماعی و تربیتی مورد بحث و تبادل نظر قرار گرفت در این کنفرانس به دولت های عضو توصیه شد که تا سال ۱۹۸۰ میلادی (۱۳۵۹ شمسی) آموزش عمومی را تا حد برنامه هفت ساله در کشورهای خویش تعمیم دهند . به دنبال کنفرانس مذکور کنفرانس دیگری در فروردین سال ۱۳۴۱ شمسی با شرکت وزیران آموزش و پرورش دول آسیائی عضو سازمان ملل در توکیو برگزار شد . در این کنفرانس علاوه بر بحث پیرامون پیشرفت های حاصله از طرح های کنفرانس کراچی ، بحث و تبادل نظریه عمل آمد و مسائل مربوط به سطوح مختلف آموزشی اعم از ابتدائی ، متوسطه و عالی مورد بررسی قرار گرفت و توصیه های در زمینه تعلیمات به

دولت‌های عضو بعمل آمد و تهیه برنامه‌ها و طرح‌های درازمدت آموزش و پرورش در تمام سطوح موردتوصیه قرار گرفت. در آذرماه ۱۳۴۴ شمسی کنفرانس دیگری با شرکت وزرای آموزش و پرورش و وزیران طرح ریزی اقتصادی کشورهای آسیای عضو و نیکو در بانکوک تشکیل شد و فعالیت‌هایی که در زمینه توصیه‌های کنفرانس های کراچی (سال ۱۳۳۹ شمسی) و توکیو (۱۳۴۱ شمسی) در کشورهای عضو صورت گرفته بود، مورد بحث و تبادل نظر واقع شد و توصیه‌هایی پیرامون برنامه‌هایی که باید در آینده اجرا شود به عمل آمد.

بطور کلی دورنمای ۲۰ ساله آموزش و پرورش ایران (۱۳۶۱-۱۳۴۱) در دو - کنفرانس کراچی و توکیو ترسیم گردید و در کنفرانس بانکوک همراه با نقشه کلی توسعه تعلیم و تربیت ایران، در جمع کشورهای آسیای مطرح گردید و کلیات آن مورد تاءیید قرار گرفت و می‌توان گفت که ۳ کنفرانس مذکور در تعیین خط مشی‌های آموزشی ایران نقش مهمی ایفاء کرده اند و طرح‌های پیشنهادی و توصیه‌های این کنفرانس‌ها در برنامه‌های عمرانی ملحوظ گردیده اند و منشاء ایجاد تحولات اداری و آموزشی متعددی در نظام آموزش و پرورش ایران بوده‌اند.

اکنون که به سیمای آموزش و پرورش ایران که خطوط اصلی آن ۲۰ سال پیش
 ترسیم شده می‌نگریم درمی‌یابیم طرح‌ها و تدابیری که بر اساس الگوهای
 خارجی برای این کشور تهیه شده نه تنها راهگشای مشکلات نبوده بلکه
 مشکلات خاصی را بار آورده است، مثلاً "بالا بودن میزان بیسوادی در ایران
 بویژه در روستاها از جمله مسائلی بود که مشاوران ما و راء بحار به آن اشاره
 نمودند و کنفرانس‌های بین‌المللی نیز هر یک به نوبه خود لزوم مبارزه با
 آن را یادآور شدند و رژیم پیشین با استفاده از رهنمودهای مشاوران خارجی
 برای ریشه کن کردن بیسوادی دست به ایجاد طرح‌هایی از قبیل سپاه دانش،
 طرح نمونه مبارزه با بیسوادی و... زد اما بهیچ عنوان موفقیت‌چشمگیری
 حاصل نکرد و بیسوادی بصورت مشکلی لاینحل باقی ماند. مثلاً" در سال ۱۳۵۲
 شمسی یعنی ۱۱ سال پس از تشکیل سپاه دانش، ۱۱۳۰۴۶ نفر سپاهی دانش به
 روستاها اعزام شدند که همه آنها علاوه بر کودکان به بزرگسالان نیز آموزش می
 دادند. اما تنها ۹۶۷۸۸ نفر بزرگسال توانستند دو دوره سوادآموزی را به
 پایان برسانند، در حالیکه اگر هر سپاهی دانش بطور متوسط به ۳۰ نفر بزرگ
 سال آموزش می‌داد، در پایان ۱۱ سال حدود ۱۶۵۰۰۰ نفر میتوانستند

دودوره سوادآموزی را به پایان برسانند.^۱

همگانی کردن آموزش ابتدائی از دیگر طرح‌ها بود که پایه پای فعالیت یونسکو انجام شد، یونسکوبه سال ۱۹۵۷ میلادی در کشورهای آمریکای لاتین برنامه وسیعی برای همگانی کردن آموزش ابتدائی آغاز کرد. همگام با همگانی کردن آموزش ابتدائی فعالیتهای گسترده‌ای نیز بمنظور آموزش بزرگسالان وریشه کن کردن بیسوادی شروع شد، در پی این کوشش‌ها آمار دانش‌آموزانی که بین سالهای ۱۹۵۰ و ۱۹۶۷ م. به مدرسه رفتند از ۵۰ میلیون به ۱۴۰ میلیون رسید. همچنین تعداد دانش‌آموزان دوره ابتدائی از ۸۲/۷ میلیون در ۱۹۶۰ م. به ۱۲۵ میلیون در سال ۱۹۷۰ افزایش یافت و این رقم در ۱۹۷۴ به مرز ۱۳۸ میلیون نزدیک شد. علاوه بر افزایش تعداد دانش‌آموزان شمار معلمان نیز افزایش قابل ملاحظه‌ای یافت. مثلاً^۱ تعداد معلمان مدارس ابتدائی طی سالهای ۱۹۶۰ - ۱۹۷۰ م. از ۲ میلیون نفر به ۳ میلیون نفر رسید، شمار کل معلمان در ۱۹۷۴ به ۳/۵ میلیون بالغ گشت. همچنین نسبت شاگرد به معلم از ۴۳/۱ در سال ۱۹۶۵ به ۳۹/۱ در سال

۱ - بهرام محسن پور، نگاهی به خط مشی‌های جهان سوم و ایران، دفتر تحقیقات و برنامه ریزی وزارت آموزش و پرورش، شهریورماه ۵۹ نشریه شماره ۲۵، ص ۸